

Wat is er mis met 'jamaar'?

1 januari 1996

Auteur: Amos van Gelderen

Volume: 27

Nummer: 5

Pagina's: 228-234

Documenten

- [moer_jrg27_037.pdf](#)

amos van gelderen and e rs gez egd vee l l ee rlin ge n zoude n door ee n ge br e kki ge ke nni s van d e rge lijke midd e l e n ge re md word en in h e t gev e n van bijdra ge n in een disc uss i e of in m oe ilijkh e de n wat is er mis me t kom en bij h e t a d e quaat formul e re n m ees trin ga mi e dema b ase re n zi c h op natin ge r j amaar d e c a rri co 1992 di e s pre k e n ove r pr e fabricate d lan g u age in d e cont ex t van h e t v r ee md e tal e n o nd e rwij s s pree kt m e n ove r patte rn drill s h e t b esc hikk e n ove r d e r gelij ke taalmidd ele n zou h e t w e rk ge h e u ge n v a n in moer 1996 4 stond een bidrage van tlieiin s pr ek e r s on tlas t e n e n d e fluency vergrot e n meestringa marleeri miedema over liet gebruik o o k in o nd er zoe k v a n l a ag veld 199 6 e n van taalmiddelen bij referaten en dis- cussies in de bo sse r s 1995 vind e n d e a ute urs s te un m aa r bovenbouw van hav o en vwo hun voor oo k co ntra indi ca ti es voo r hun ve rond e r s tel naaniste stelling is dat leerlingen van alloc itorte lin gen zo t oont laarveld aa n d a t a ll oc ht o n e afkomst orirleriristromers en zwakke sprekers van l eerlin ge n o nd er in s tro me r s gem idd eld min nederlands als eerste taal gebaat zijn bij expliciet d e r bijdr age n l eve re n in ee n di sc u ss i e d a n onderwijs in taalmiddelen zonder zulk oizrlenvijs s pr e k ers va n h e t ne d e rl a nd s als ee rs t e taal dit zonden deze leerlir zen sterk in liet nadeel zijn bij k a n wijze n op ee n ge br e kki ge b e h ee rs in g v a n referaten en discussies die volgens de nieuwe t aalmidd e l e n e en a lt ern a ti eve m aa r m e rk eindexamenvoorschriften verplicht zijn in liet waardi ge rwijs doo r laarveld ni e t ge no e mde schoolonderzoek awios van gelderen is rwerje ve rkl a rin g i s da t c ulture l e ve r sc hill e n d e ac h aiteur van liet didactiekboek mondelirige taal t erground v orm en vo o r veel a ll oc hton e l ee rlin vaardigheid netlerlands waarop bovenqenoernle ge n is h e t imme rs nie t zo v a n z elfs pr e ke nd om auteurs zich hebben gebaseerd hij zet enige v rij e lijk in h e t o pe nb aar va n ge dac ht e n t e kanttekeningen bij hun voorstel zijn voornaamste wissel e n a ls voo r autochto n e l ee rlin ge n bo s bezwaar is dat de voorstellen ten koste kunnen se rs vond da t alloc hto n e lee rlin ge n m o nd e gaan van echt coirvnniniciatief spreekvaardigheids lin ge ta ke n al s gemakkelijker b eoord el e n da n orirlenvijs i orvrigericht onderwijs kan de inhoud hun a utoc ht on e kl asgen o t e n bij d oce nt e n van de communicatie op liet tweede plan zet- ten vond b ossers gee n s te un vo o r een duide lijk terwijl al de grootste moeite

moet worden gedaan ver schil tusse n alloc ht on e e n a uto c hton e l eer om voor mondelinge taalvaardigheid wat tijd in liet lin ge n in d e bove nb o uw bossers m eent d a t rooster voor liet vak nederlands te reserveren tien d e a ll ocht on e lee rlin ge n zi c h z e lf ove rsc h a t procent van de lestijd is minimaal noodzakelijk t e n o md a t ze zi c h ve r gelijk e n ni e t alloc hto maar dat wortt zelden gerealiseerd n e n uit hun omgevin g w aartege n z e gun stig a fs t e ke n va nwege hun h oge re o pl e iding h e t a rtike l va n m eestrin ga mie de ma i s meestrings miedema 1996 geven in hun inte resant o md a t h et op ee n ged e tailleerd artikel argumenten om aan leerlingen in de ni vea u een bijdrage l eve rt aa n d e dida c ti e k bovenbouw van xnvo en vwo apart onder va n h e t m ondelin ge vaardigh e idso nd erwij s wijs in taalmiddelen te geven hun betoog a a n d e v raag wa t leerlin ge n moeten kunn e n komt er op neer dat veel leerlingen beter o m goe d e di sc u ssi es e n re fe ra te n te kunn e n zullen presteren in referaten en discussies h o ud e n i s in de va klit eratuur no g n a uwelijk s wanneer ze over een ruimere direct ophaal a and ac ht b es t ee d ik h oop niet d ez e r e a c ti e bare voorraad van taalmiddelen beschikken t e b ew e rks t elli ge n d a t a nd ere n ges timul ee rd de auteurs doelen op tamelijk korte uitingen word e n ov e r deze v raag wa t di e pgaa nd e r n a hooguit een clause die voor diverse func t e d e nke n en bij t e dr age n aa n d e di s cu ssi e ties kunnen worden gebruikt zoals contro ni e t a ll ee n vo or d e didacti e k ma a r ook voor leren of de inhoud be grepen wordt is dit d e c rit e ria voor he t b e oord e l en i s dit van duidelijk snap pen jullie en parafaseren b e lan g of expliciteren ik bedoel laten we zeggen 2 28 mo e r 1996 5 spreken luisteren en taalmiddele n soorten argumenten die zij han teren passeren de revue daarna geef ik een principieel h et ga at m e in de ze bij drage om d e b asi sver bezwaar tegen de prominente rol die de o nd er s t ellin g va n m ees trin ga mie de m a al s auteurs toekennen aan het onderwijs in taal l eerling en b e t ere t aa l midd el e n l e re n gebrui middelen voor de discussie k e n dan komt dat hun vaa rdigh e id in he t houde n va n di sc u ssi es e n re fer a t e n ten g o e d e twee soorten argumenten wann eer dit juist i s h ee ft dit onmisk enb a re c on se qu enti es voo r he t o nd erwij s in m o nde hebben meestringa miedema voldoende linge va a rdi gh e d e n in d e bove nb o uw ik h e b aan nemelijk gemaakt dat het onderwijs in ni e ts tege n onde rw ij s waa rin d e s tili sti sc he taalmiddelen veel leerlingen helpt bij het m ogelijkh ed en va n l ee rlin ge n wo rd en uitge verbeteren van hun mondelinge communica bre id m e t b e hulp va n nie uwe taalmidd el e n tie dus het bereiken van hun communicatieve in ee n p e rfec t e we re ld me t ee n p erfec t doelen in het begin van hun bijdrage staan o nd erwij ssystem e n vo ldoende tijd vo o r enkele kritische vragen is het echt zo dat b el a ng rijke za ke n m ag zulk o nd e r wij s ni e t leerlingen die doorgedrongen zijn tot de o ntbre ken d e mo eilijkhe id i s da t we in een boven bouw van het xevo en vwo nog aan allesb eh a l ve p e rfec t e we re ld l eve n e n d at er het taalverwerven zijn en als dat zo is is het p r io rit eite n gest e ld moe t e n wo rd e n al s we aanbieden van taalmiddelen dan een bruik kieze n voor o nd erw ij s in taa lm i dd e l en t en baar en effectief middel p 1 9 2 1 93 deze kos te van re ali s ti sch e co mmun i ca tieve oefe vragen zijn echter niet specifiek genoeg ook nin g dan moe t e n we eerst h ee l ze k e r we t en al zijn leerlingen in de boven-

bouw nog aan dat het een oorkonde is die komt het taalverwerven en dat wil ik best aanbevelen om de onderwijs in mondelinge communicatie ook al zijn taalmiddelen bruikbaar communicatie is op de meest school en nog na u en effectief voor taalverwerving in het algemeen van de grond komen veergerijk van meen dan nog is dat geen legitimatie voor de regering tot oostdam 1988 lammer bezetting van de schaarse tijd voor oefening 1993 het ligt dus ook niet voor de hand van in mondelinge vaardigheden aangetoond te evoren te besluiten dat een deel aanpart moet worden dat onderwezen taalmiddelen idioom onderwijs besloten moet worden dat van direct nut zijn voor het houden van lijst te veel op het spreken van de referaten en discussies als dat niet het geval is van de hand van de niet geschooten beerdan kunnen ze misschien in andere onderde in een reactie op laarvelde nbold 1994 len van het curriculum bijvoorbeeld schrijf die even een rondronge n op apart idioom vaardigheid onderwezen worden maar in onderwijs in het bijzonder voor all o chto ne ieder geval niet in de schaarse tijd voor de onderinstructies in de bovenbouw hebben mondelinge vaardigheden rondom de am en ik van gelde ren en oost er zijn twee soorten argumenten die mees dam 1995 verduidelijkt wat volgen ons de tringa miedema aanvoeren voor het heilza prioriteit heeft mondelinge communicatie is me effect van onderwijs in taalmiddelen niet het foutloos formuleren van complexe argumenten van de eerste soort stellen een zinne met stilistische variaties en fraai en een positief effect van het gebruik van taalmiddelen dingen maar het beiken van communicatie op de vaardigheden voor discussie en referaat tieve doelen des noods met omwegen en in het vooruitzicht de leerlingen zouden herformuleringen dat is het primaire doel zich met onderwezen taalmiddelen beter kunnen van onderwijs in mondelinge taalvaardigheden uitdrukken en dit is relevant voor de al het overige is luxe waarmede mees te eigen doelstellingen van het mondelinge leerlingen zo interpreteren we de genoemde vaardigheidsonderwijs de tweede soort argumente behoeft onderzoeken niet geindementen stelt dat impliciet verwezen wordt zijn p 56 naar het gebruik van taalmiddelen in de crite in de volgende paragrafen zal ik bespreken en ria voor beoordeling van referaat en discussie in hoeverre het voorstel van mees tringa als leerlingen beoordeeld worden op adequaat en arecht doet aandeze prioriteit twee quaatheid van hun bijdrage zo suggereren 1996 5 moer 229 mees tringa miedema dan is het gebruik zal verdwijnen en ze geven zelf een expliciete van de juiste taalmiddelen essentieel in hun voorbeeld p c99 waarinhoe het fragment is eige en woorden met l exical e frasen kunnen herschreven met andere markeringen van de leerlingen hun gespreksbijdragen beter opbeurt overgang en zoals als ik je goed begrip ad e quate wijze presenteren zoals de indde nk jij mag ik iets zeggen nee daar te rm het formuleert vakontwikkeling roep heb je gelijk in en goed het gaat er dus nederlands 1995 p 23 van geldene en om en toevoegingen en als dat wil zeggen oostdam 1994 p 44 spreken in dit verband overig en sen snap je over moe it eloo s vloten vloeiende formulering het probleem is dat volstrekt niet duidelijk ren en dat is voor veel leerlingen en zeker is geworden hoo de ze wijzig in

ge n zond e r d a t voor v e e l twee d e ta a llee rd e rs ee n ho ge e i s d e inhoud
va n d e b e urt e n we rke lijk veran waara an zij zonde r sp ec i a l e t a almidd e l
e n ni e t d e rt kunn e n b ewe rk stell i ge n d a t l eerlin ge n kunn e n voldoen p
1 9 6 w e l o p elkaar in gaa n ni e t hun e i ge n s t ellin g blij ve n h erhal e n nie t
maa r wa t ro ep en en w el is er een positief effect ter illustratie ee n duid e lijk e
lijn vo l ge n to c h lijk e n m ees va n ee n direc t po s iti e f e ffec t ton en m
eestrin t r in ga mi ed ema wel te ge l ove n dat dit ga mi ed em a ee n pro toc olfr
agm e nt uit een gevo l ge n z ijn van li et ge bruik va n d e a nde r e di sc u ssi e
gevoe rd d o or van hui s uit n e d e r t aalmidd e l en z e zegge n d a t d e t aalmidd
e l en l a nd stali ge l ee rlin ge n in 6 athe n e um e n ont h e lp e n bij h e t ve
rgrot e n van d e re dund a nti e l eend aan ee n case s tud y van l ee n e 1995 va n
d e formul e rin ge n di e s pr e ke r s ge bruike n opvall e nd vind en z e dat e r in
d e di s cu ssi e in h e t voo rb ee ld dat d e a ut e ur s geve n i s gebruik ge m aa
kt word t va n ee n b e p e rkt ec h te r a a n d e re dunda nti e ni e ts ve r a nd e rd
aa nta l ta almidd e l e n om be urt o v e rgangen t e h e t e nige e ffec t lijkt te z ijn
da t m e n wa t m a rke re n twee keer maar drie kee r j a m a ar be leefd er me t
elk aa r om s prin g t zo wor dt ee n kee r n ee ee n kee r n ee o k e e n dri e kee r
m et mag ik i ets z e gge n ex pli ci e t gevraagd z o nde r ove rga n g h e t c omm e
nta a r va n m ees o m ee n b e urt t e r wijl in h e t oor s pronkelijk e t r in ga mi e
d em a op dit fr agm e nt komt erop fragm ent i em a n d zonde r ove rga n g z ijn
bij n ee r da t z e h e t v a n onvold oe nde nivea u dr age l eve rde v ind e n luis t
era ar s n aar zo n disc u ssi e e n toegegeven d e rge lijk e verand e rin ge n kun
we llicht o ok l e ze rs va n het proto co l krij ge n ne n in ee n disc u ssi e so m s
h e il za am z ijn e n dat d e indruk d a t i e d eree n m a a r wa t roe pt da t d e kan
in h e t onde r wij s z e k er ee n plaat s krij ge n l ee rlin ge n voo rn am e lijk s ta
t em ents afl egge n maa r a a n d e essenti e l e di scu ssi e va a rdi gh ed e n d a t
e r geen lijn in d e di sc ussi e zit e n da t d e ande re n aan bod laten komen int e
r essa nt e l ee rlin ge n ni e t echt op e lk aa r in ga an maar bijdragen l everen in
gaa n o p and e r e n bij h e t hun e i ge n ste llin g blij ve n h e rh al e n k o mt dit o
nde rwerp blij ve n a nd e re n seri e u s n em e n i e t nivea u va n d e s o c i e t e it
t e b o ve n p 193 zull e n d eze vo r me lijk h e d e n ni e t vee l toevo e mijn indruk
va n h e t fr agm e n t i s h e l e m a a l ge n d e n adruk di e m ees trin ga mi e d e m
a ni e t zo n ega ti e f ik vind nie t dat i e d e r ee n l egge n op h e t vervan ge n va
n ee n vo udige m aar wa t ro e pt e n da t d e l ee rlinge n ni e t ec h t taalmid-
delen z o a l s j a m a ar door co mpl exe re op e lkaa r inga an m aar hun e i ge n s
te lling e n m ee r ex pli ci e t e taalmidd e l e n is in strijd blij ve n h e rh al e n st e rk-
er nog ik ko n uit h e t me t een van hu n e igen a rgum e nt en di e z ij frag m e nt
v oord at ik d e toe li c htin g in d e o ntl en e n a a n h e t w e rk van n a ttinge r te
kst ha d ge l e ze n o p m a ken wa t h e t ond e r d e ca rri co 1992 nam elijk d e o
n tlastin g va n we rp va n d e di sc u ssi e w as d at duidt e rop da t h e t w e rk
ge h e u ge n door midd e l va n pre fa bri d e l eerlin gen zic h voldoe nde duide lijk
he b ca te d l a n g uage h oe mind e r m oe ite l ee rlin b e n uitgedrukt missc hi
e n z a l bij b e lui st e rin g ge n mo e t e n doe n o m dit soo rt uitinge n uit een a
nd e re indruk onts t a a n dat i s ni e t uitge hun ge h e uge n op t e h a l e n d e s t e
m ee r ruimt e sloten maar ook ni e t esse nti eel in dit ve rb a nd i s e r om a a n d e

inhoud van hun bijdrage t e e s s e n t i e e l i s d a t m e e s t r i n g s m i e d e m a s u g s c h a v e n w a t i s e r n u g e h e u g e n b e s p a r e n d e r e n g e r e r e n d a t b i j v e r v a n g i n g v a n d e j a n n a a r s e n d i r e c t e r d a n c o m p a c t e u i t i n g e n a l s j a m a a r d e r i e e s d o o r a n d e r e t a a l m i d d e l e n e e n b e l a n g a l s e r n o g g e e n j a m a a r b e s t o n d d a n h a d h e t r i j k d e e l v a n d e d o o r h e n g e n o e m d e e u v e l s m o e t e n w o r d e n u i t g e v o n d e n j a m a a r d r u k t 2 3 0 m o e r 1 9 9 6 5 p r e c i e s a l l e s o p e e n g e c o n d e n s e e r d e w i j z e u i t b e t e r t e g e m o e t k o m e n a a n d e e i n d e x a m e n w a t n o d i g i s b i j b e p a a l d e a r g u m e n t a t i e v e e i s e n e n a a n d e b e o o r d e l i n g s c r i t e r i a i n v a n b e u r t o v e r g a n g e n d e v e r t a l i n g i n m e e r e x p l i c i t e r e n o o s t d a m 1 9 9 4 o o k d i t a r g u c i e t e n b e l e e f d t a a l g e b r u i k z o u a l g a u w t w e e m e n t i s t w i j f e l a c h t i g d e v a k o n t w i k k e l g r o e p z i n n e n i n b e s l a g n e m e n i k b e n h e t d e e l s e e n s n e d e r l a n d s v o o r 1 9 9 5 s p r e e k t o n d e r m e e r m e t w a t j e z e g t m a a r i k w i l e r t o c h w a t t e g e n o v e r g e s p r e k s b i j d r a g e n p r e s e n t e r e n o p e e n i n b r e n g e n i k d e n k n i e t d a t v e e l l e e r l i n g e n e r a d e q u a t e w i j z e z i e n o o t 2 e n i n h e t d i d a c p r i j s o p s t e l l e n o p z o n m a n i e r i n e e n d i s c u s s i e k b o e k w o r d t a l l e e n v o o r b e o o r d e l i n g s i e t o e g e s p r o k e n t e w o r d e n d o o r h u n k l a s v a n h e t r e f e r a t g e s p r o k e n o v e r m o e i t e l o o s g e n o t e n e n d a t z e l f d e g e l d t v o o r t a m e l i j k v l o t e n v l o e i e n d f o r m u l e r e n s a m e n v a t t e n d o m s l a c h t i g e e n v o o r z i c h t i g e f r a s e n a l s a l s i k s p r e e k g e m a k o f f l u e n c y g e n o e m d i s h e t j e g o e d b e g r i j p d e n k j i j d i e m e e s t r i n g a g e b r u i k v a n j a m a a r o f v a n b e u r t o v e r g a n g e n m i e d e m a i n h u n h e r s c h r i j v i n g v o o r d i e d i r e c t o p d e i n h o u d o v e r s c h a k e l e n e e n m a a r g e b r u i k e n w a a r o m z o u d e n l e e r k r a c h t e g a t i e v e i n d i c a t i e o p d e z e c r i t e r i a m e n k a n t e n n e d e r l a n d s d i t m o e t e n n a s t r e v e n i n h u n d a a r v e r s c h i l l e n d o v e r d e n k e n m a a r m i j n d i s c u s s i e o n d e r w i j s n e e l a t e n d e l e e r l i n g e n a n t w o o r d i s n e e r i s g e e n r e d e n o m b i j v o o r z i c h d a n l i e v e r c o n s e n t e r e n o p d e i n h o u d v a n b e e l d v a n d e p r o t o c o l f r a g m e n t e n v a n m e e s h u n a r g u m e n t e n t r i n g a m i e d e m a t e z e g g e n d a t d e g e r e v i d e i n d r u k o n t s t a a t d a t m e e s t r i n g a m i e s e e r d e v e r s i e m e t c o m p l e x e r e t a a l m i d d e l e n d e m a h e t o n d e r w i j s i n m o n d e l i n g e v a a r m o e i t e l o z e r v l o t t e r o f v l o e i e n d e r i s d a n d e d i g h e d e n v o o r e e n b e l a n g r i j k d e e l w i l l e n o o r s p r o n k e l i j k e v e r s i e m e t z i j n j a i n a a r s e n r i c h t e n o p v o r m e l i j k e k e n m e r k e n z o a l s h e t n e e s e v e n m i n i s d e o o r s p r o n k e l i j k e v e r s i e g e b r u i k v a n e x p l i c i t e t e n f o r m e l e a a n s p r e e k m i n d e r a d e q u a t m a a r w e l m i n d e r b e l e e f d v o r m e n e n d e s t a n d a a r d t a l i g e c o r r e c t h e i d f o r m e e l d a n d e g e r e v i s e e r d e v e r s i e e n m i s s c h i e n v e e l z e g g e n d d e t a i l i s d a t z i j i n m i j n o n d e r z o e k n a a r h e t b e o o r d e l e n v a n s t i l z w i j g e n d i n h e t o o r s p r o n k e l i j k e p r o t o c o l s p r e e k p r e s t a t i e s d o o r e e n g e t r a i n d e j u r y v a n d e u i t i n g d a n b e n j e e c h t o p j e e i g e n a a n g e w e l e e r k r a c h t e n b l e e k d a t h e t h a n t e r e n v a n s t o p z e n h e r s c h r i j v e n a l s d a n b e n j e e c h t o p j e z e l f l a p p e n z o a l s n o u e h e n t o e n e h e n e n e h a a n g e w e z e n d i t s o o r t c o r r e c t h e i d s n o r m e n g e e n n o e m e n s w a a r d i g e i n v l o e d h a d o p d e h o e b e l a n g r i j k z e s o m s o o k m o g e n z i j n i n b e o o r d e l i n g v a n f l u e n c y v a n g e l d e r e n 1 9 9 2 f o r m e l e i n t e r a c t i e s b e h o o r t n i e t t o t d e p r i o e n 1 9 9 4 d e b e o o r d e l i n g v a n f l u e n c y s p r e e k r i t e r i e n v a n h e t m o n d e l i n g e v a r d i g h e i d s g e m a k w e r d v o o r a l b e i n v l o e d d o o r d e a a n o n d e r w i j s z o a l s b e s c h r e v e n i n v a n g e l d e r e n w e z i g h e i d v a n l a n g e d e n k p

a uzes en v a lse oos td a m 19 94 e n voorzo ve r ik k an s t a r t s sto pl a pp e n zoals n o u e h e n e n e h b e o o r d e l e n o o k n i e t t o t d e n i e u w e e x a f u n c t i o n e r e n a l s v u l l e r s e n g e v e n d e s p r e k e r m e n e i s e n 2 i n b e i d e p u b l i k a t i e s g a a t h e t v r i j m e e r d e n k t i j d z o n d e r d a t d e z e h e t r i s i c o w e l u i t s l u i t e n d o m i n t e r a c t i e s t u s s e n k l a s l o o p t d e b e u r t a a n e e n a n d e r k w i j t t e r a k e n g e n o t e n e n d e l e e r k r a c h t e l k e p o g i n g o m h e t o v e r d e f u n c t i e v a n j a m a a r k a a n i k o p g r o n d r e g i s t e r i n d i s c u s s i e s e n r e f e r a t e n t e d o e n v a n h e t o n d e r z o e k g e e n u i t s p r a a k d o e n o m d a t a f w i j k e n v a n h e t v o o r l e e r l i n g e n g e b r u i k e l i j d a a r i n g e e n g e g e v e n s u i t a r g u m e n t a t i e v e d i s k e z a l i n d e r d a a d v o o r g r o t e m o e i l i j k h e d e n c u s s i e s z i j n v e r z a m e l d m a a r h e t i s g e e n w i l d e z o r g e n e n w e l v o o r d e m o e i l i j k h e d e n d i e g o k o m a a n t e n e m e n d a t l u i s t e r a a r s e n m e e s t r i n g a m i e d e m a w i l l e n b e s t r i j d e n b e o o r d e l a a r s v a n d i s c u s s i e s t u s s e n l e e r l i n g e n o v e r b e l a s t i n g v a n h e t w e r k g e h e u g e n d o o r h e t o o k j a m a a r e n n e e o k e e n u i t i n g e n d i e z o e k e n n a a r f o r m u l e r i n g e n d i e v o o r d e m e e s d i r e c t z e g g e n w a a r h e t o p s t a a t a l s v o l s t r e k t t e l e e r l i n g e n u i t e e n v r e e m d e n z e l f s o n n a a c c e p t a b e l v l o t v l o e i e n d e n m o e i t e l o o s e n t u u r l i j k r e g i s t e r s t a m m e n a d e q u a a t e r v a r e n d i t s o o r t u i t i n g e n z i j n f u n c t i o n e e l e n h o r e n b i j d e m o n d e l i n g e t a a l m i d d e l e n e n b e o o r d e l i n g h i e r c o m m u n i c a t i e o o k a l v i n d e n v e e l m e n s e n z e m e e k o m i k b i j h e t t w e e d e s o o r t a r g u m e n t n i e t z o m o o i d a t m e e s t r i n g a m i e d e m a h a n t e r e n h e t g e b r u i k v a n m e e r e x p l i c i e t e t a a l m i d d e l e n z o u 1996 5 m o e r 231 t a a l m i d d e l e n e n d i s c u s s i e o n d e r w i j s t a a l m i d d e l e n w a a r l e e r l i n g e n v a k e r g e b r u i k v a n k u n n e n m a k e n e e n a n d e r e k w e s t i e i s d e n a d r u k d i e m e e s d e f u n c t i e v a n o n d e r w i j s i n t a a l m i d d e l e n i s t r i n g a m i e d e m a l e g g e n o p h e t g e b r u i k v a n b e t e r t e v e r d e d i g e n i n d e c o n t e x t v a n h e t t a a l m i d d e l e n v o o r h e t d i s c u s s i e o n d e r w i j s i n r e f e r a a t w a a r i n l e e r l i n g e n a f z o n d e r l i j k o p p l a a t s v a n h e t r e f e r a a t o n d e r w i j s d i t i s e e n h u n t a a l g e b r u i k w o r d e n b e o o r d e e l d b i j r e f e o n g e l u c k i g e k e u z e e r w o r d t d a a r d o o r e e n r a t e n g e l d t d e v e r z a c h t e n d e o m s t a n d i g h e i d o n e v e n r e d i g z w a a r a c c e n t g e l e g d o p b e o o r d a t l e e r l i n g e n z i c h u i t d r u k k e l i j k o p h u n d e l i n g v a n h e t i n d i v i d u e l e t a a l g e b r u i k v a n d e b e u r t k u n n e n v o o r b e r e i d e n h e t l e r e n g e b r u i d e e l n e m e r s t e r w i j l d e d o e l e n v a n d e d i s c u s s i e k e n v a n m e e r f o r m e l e p a t r o n e n l i j k t i n d e z e j u i s t v e e l m e e r l i g g e n o p h e t n i v e a u v a n h e t c o n t e x t h a a l b a a r d e r e n o o k m i n d e r o n n a t u u r i n t e r a c t i e p r o c e s z i e v a n g e l d e r e n o o s t l i j k h o e d a n o o k e r b l i j f t s t a a n d a t h e t d o e l d a m 1994 b i j d e d i s c u s s i e g a a t h e t o m e e n v a n h e t o n d e r w i j s i n m o n d e l i n g e v a a r d i g g r o e p l e e r l i n g e n d i e a l o f n i e t m e t e e n h e d e n i n d e e e r s t e p l a a t s i s d a t l e e r l i n g e n h u n v o o r z i t t e r e l k a a r s m e n i n g a f t a s t e n o v e r e e n g e d a c h t e n o p e e n b e g r i p e l i j k e e n o v e r t u i v o o r b e r e i d o n d e r w e r p b i j h e t r e f e r a a t g a a t g e n d e w i j z e o n d e r w o o r d e n b r e n g e n g e b r u i k h e t o m e e n g r o n d i g v o o r b e r e i d e t o e s p r a a k m a k e n d v a n a l l e m i d d e l e n d i e z e h e b b e n v o o r d e k l a s w a a r b i j e e n l e e r l i n g g e d u r e n d e v e r b a l e e n n o n v e r b a l e e n l e e r l i n g d i e m e t l a n g e r e t i j d a a n h e t w o o r d i s o m w e g e n e n h e r f o r m u l e r i n g e n e e n m o e i l i j k e b e o o r d e l i n g v a n h e t s p r e e k g e m a k v a n i n d i k w e s t i e k a n u i t l e g g e n v e r d i e n t e e n h o g e r v i d u e l e d e e l n e m e r s i n e e n d i s c u s s i e i s o n d e r c i j f e r d a n e e n l e e r l i n g d i e i n p r a c t i c h t i g e t a a l m e e r o p p r a k t i s c h e e n m e t h o d o l o g i s c h e g r o n d i n g e n z e g t d i e n a u w e l i j k s t e b e g r i p e n z i j n d e n n i e t

aan te bevelen het is uitzonderlijk moeilijk om vijf a zes leerlingen die elkaar tot slot voortdurend afwisselen en onderbreken op hun individuele taalgebruik te beoordelen ik wil hi er n og e ni ge punte n no e m e n voo r voor de betrouwbaarheid van de oordelen d egen e n die overwege n onde rwij s in ta a l valt dus het ergste te vrezen maar het is ook midd e l en vo or refe r aa t e n disc uss i e te geve n op een principiële grond ongewenst in een ik h e b b ez w a r e n b eh a nd e ld wa a rvan d e discussie dragen de individuele deelnemers de v oo rn aam s te b oo d sc h a p i s gee f bij dida c ti e k gevolgen van andermans gedrag zowel in en b eoord elin g d e m ees te n a druk aa n d e positieve als in negatieve zin een leerling die inho ud van d e communi cati e e n la a t da t ni e t in sterke mate polemiseert niet wil luisteren v er drin ge n do o r vormke nm e rk e n lee rlin ge n in het geheel geen bijdrage levert of juist di e gebruik kunne n make n va n hun ve r bevordert dat iedereen aan bod komt heeft tro uwde r egis t er e n d e d a arbij h ore nde v e r een grote invloed op ieders taalgebruik beoor korte nd e t a alnudd e l en z oal s j a m aa r e n s top deling van het taalgebruik van de individuele l app e n z u lle n zi c h ma ximaal kunn en c on ce n deelnemers in een discussie is dus unfair bij tre re n o p de inhoud v a n hun bijdrage n een andere samenstelling van de groep zou wa nn ee r bij beoord elin g ni e t d e vorm maar den deelnemers onder gelijkbli jvende discus d e inhoud van de communi ca ti e h e t m eest e sievaardigheid beter of slechter presteren gewicht krij g t i s h e t oo k voor d e v e rbaal bovendi en is de verantwoordelijkheid voor mind e r vaardi ge l eerlin ge n moge lijk bijdr a het gespreksverloop collectief om deze reden gen t e l eve re n van ee n vo ldo e nd e nivea u moet bij beoordeling de nadruk liggen op de wannee r me n ec hte r e i s t d a t h e t taal gebruik groep waarbij niet de vloeiendheid en de va n de l eerlin ge n zi ch co n form ee rt aa n he t verstaanbaarheid van individuele deelne mers idi o om va n d e fo rm el e o p e nb a r e co mmuni maar het interactieproces en de inhoudelijke ca ti e z eg ma a r taal gebruik va n hoo gopge l e i voortgang van de discussie de aandachtspunten d e volw asse n s ta nda a rdta a ls pre k ers d a n legt vormen apart onderwijs in taalmiddelen voor m e n d e lat voor de m ees te leerlin ge n vee l t e de discussie ligt daarom niet voor de hand hoo g bo ve ndi en do e t m e n da n gee n recht wel kan bij sommige discussies en nabe a an h e t e ige n ka ra kt er van r efe rat e n e n dis cu s sprekingen de aandacht gevestigd worden op s i es in de kl as h e la as expli c it e r e n m ees trin ga 232 moer 1996 5 mi e d e m a ni e t w a t hun norm e rin g pr ec i es alleen sprekers van het neder lands als tweede i s maar dat d e ze afwijkt va n d e c rit eria uit taal zijn de doelgroep maar alle mindere van g eld e re n oo s tdam 1994 e n van d e sprekers be doeld zijn dus vooral onderinstro exa m e n ei se n is uit h e t voorafgaa nd e we l mers en zwakke nederlandstalige sprekers d uidelij k het is toe te juichen dat men bereid is d a arnaa st is e r d e b ewij s las t h e bb e n m ees geweest de eigen veronderstellingen in het tringa mi e d e ma nu w e l of ni e t ge lijk in licht van on derzoeksresultaten en kritiek uit hun s t ellin g dat een ge brek aa n ta almidd e l e n de praktijk bij te stellen de andere kant van t e n grond s l ag lig t a a n ge br ekki ge pr es t a ti es de medaille is dat de doelgroep niet alleen dit is ge h ee l ni e t b e weze n d e s t e llin g k a n verbreed maar ook vervaagd is wie zijn all ee n word e n be we z en niet b e hulp va n goe d precies die mindere sprekers die ex-

tra onder gec ontro l ee rd e onderwijsexperimenten wan steuning nodig hebben en waaruit moet die neer w e de e ffec te n van ond e rwij s in t aa lmid ondersteuning bestaan het gevaar is aanwe d el en k enne n kan b eslot en word e n o f h e t zin zig dat door het benadrukken van taalmidde h ee ft vo o r vee l l ee rlin ge n nu mo e t en we len docenten criteria gaan gebruiken die niet vare n op circu m s tari tia l ev idente wa arover n og uit de inhoud maar vooral uit de vorm van vee l disc u ss i e moge lijk i s z oa l s h e t d oor het taalgebruik worden afgeleid zo zou de m ees trin ga mi e d e m a al s voorb eeld ge cirkel op tragische wijze gesloten worden bruikt e proto c olfra gm ent d e kriti e k in taalmiddelenonderwijs voor leerlingen die bo ve ns t aa nd e kante k e ninge n maakt duid e lijk naar de zin van de taalpuritein teveel jairiaars d a t ik geen ho ge verwac htin ge n he b va n h et en rioii elfi s gebruiken waardoor er onvol e ffec t va n onde rwij s in taa lmidde l e n voor doende tijd is voor oefening in het houden di sc u ssie e n r e fera a t to c h b e n ik we l b e ni e uwd van referaten en of discussies dat is de dood na a r d e resultat e n v an expe rime nt e n op dit in de pot van het onderwijs in mondelinge gebie d communicatie de timin g va n h e t voo r s te l i s onge lukki g la te n w e ee r s t zo rgen vo or vo ld oe nd e ruimt e noten en literatuu r voor ec ht s pree kvaar digh eidso nde rwij s in d e bo ve nbouw v oord a t we o n s druk make n ove r i h e t b etre ft onde rzo ek n aa r de mo e ilijkh e id e n d e v r aag o f lee rling en o ver vo ldo e nd e ta al b e langrijkhe id va n situa ties w aa rin uitstromers midde le n b esc hik ke n op dit m o m e nt lijkt uit h e t voortgeze t o nde rwij s o p hun m o nd elin idio om o nd erwij s meer op z ijn pl a ats in a nd e ge va ardi gheden aan geweest zijn b oc hardt re ond e rd ele n va n h e t vak n e d erl a nd s zo a ls 1985 bl ok d e gl opp er x983 j a nse n 1 99 4 l ees e n schrijfvaardig hei d bij de sc hrifte lijke d e gl o ppe r va n s cho o t e n t 9 9o vaardi gh e de n krijge n l ee rlin ge n de ge l ege n 2 in h e t a d v i es voor h e t exam e nprog r a m m a h e id zi c h te bui gen ove r taa lge bruik in zee r v oor 1995 wordt g espro k e n ove r inh o u ve rsc hill e n de c ont ex t e n gesc hreve n te ks t e n d e lij k en vor m elijk a d e quaa t reagere n op zijn ee n veel rijk e r e bro n va n reg i s te r s en p 23 de ze formul er in g s t aat z o wel bij h e t bijb e hore nd e ta a lmidde le n bove ndi en hee ft re fe ra a t voordr ac ht al s bij d e di sc u ss i e maa r gesc hr even t a al h et voord ee l dat m e n d e tijd h eeft een ande r ve rvolg bij d e tw ee to et s vor kan ne me n formul erin ge n bij t e sc have n wa t m e n bij h e t refe r aa t wo rdt ge re agee rd op bij mond elin ge communicatie mees ta l ni e t vr agen en k r iti e k zond er ve rd e re t oeli c h k a n z e k er wann ee r h et gaa t om h e t kennis tin g van d e b ete ke ni s van vo rm e lijk bij d e make n m et en aa nl e re n va n onb ek e nd e s tilis disc u ss i e wordt ge r e agee rd op bijdrage n va n ti s ch e cons tru cti es lig t to e pa ssing in h e t lees and e re d ee ln e m e rs e n hie r wordt ee n lij s t va n e n sc hrijfond e rwij s m ee r vo o r d e hand aa nd acht spunte n a an to ege vo egd al d ez e h et idee va n ond erwij s in t aa lmidde l en is in a a nd ac ht s punte n h e bb e n b e tre kkin g op d e ee r s t e in s tanti e opg e vo e rd va nuit de veron esse nti e le o p d e inhoud ge richt e discu s de rs t elling d a t all oc htone l e erling e n d a arm ee s i e vaardi gh e d e n di e ik a l ge no emd h eb bij gebaat zijn laarve ld boland 1994 inmid gee n van d e aa nd ac hts punte n w o rdt gere fe de ls i s h et inzi c ht ve rande rd zo blijkt uit d e ree rd aa n h e t gebruik

van meer of mindere bijdrage van mede maatschappelijke taal-
middelen 1996 5 moer 233 blok hkd e glopper taalvoor het leven
nattinger jr j s decarrico lexical phrases meningen van oudleeringen lbo en ma-
vo over hun and language teaching oxford oxford univer taalgebruik haringen
flevodruk 1983 sity press 1992 bo chardt l taalvaardigheid in letteren onderwi-
js vogn vakontwikkelgroep nederlands advies een enquête onderzoekers
tejaars studie en examenprogramma havo en vwo nederlands den amster-
dam sco 1985 haag stuurgroep profiel tweede fase 1995 bo sser s taalproblemen
van alle acht en scholieren in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en sc-
hedeslo 1995 gees te van der abrae troost dam h e t zal wel altijd een s-
tiefkind blijven over de benardepositieve van de mondeling vaardigheden
den op de bovenbouw van havo vwo in leven de talen 434 blz so6 s i 2 1988 ge-
ldere na van de evaluatie van sprekkvaardigheid in communicaatieve situ-
aties globale beoordelingen gedetailleerde analyse van sprekkprestaties
van 12 jarigen amsterdam sco 1992 ge ldere na van predication of glob-
al ratings of fluency and delivery in narrative discourse by linguistic and
phonetic measures oral performance of students aged 12 years in lan-
guage testing 11 3 blz 291 319 1994 ge ldere na van roost dam mondeli-
ngetaalvaardigheid nederlands referaat de baaten discussie in de boven-
bouw van havo en vwo bussum coutinho 1994 ge ldere na van roost dam en-
dom ein bepaling voor mondelingen taalvaardigheden in de bovenbouw ha-
vo en vwo in spiegel 13 r blz 4 1 5 9 1995 glopper k d e e van schoonen de in-
houd van de examen nederlands voor havo en vwo amsterdam sco i 990 ja-
nse n j taalgebruik in de economische en administratieve beroepsvelden een
onderzoek onder oudleeringen van het meotbveenverenigd programma
nederlands leiden 1994 laarveld k j bol and kan didactiek zonder l-
eeringen in moer 6 blz 3 30 334 1994 laarveld k discussieprestaties van 12
leerders in de bovenbouw van havo en vwo en schedeslo 1996 la mmers h
de impasse in het onderzoek in de mondelingen vaardigheden in spiegel 1
1 3 blz 9 3 5 1993 leen ew spreken en luisteren in de tweede fase de gedocu-
menteerde groepsdiscussie op letterpersoonlijke in den boschenschedes-
slo 1995 miede ma m th maatschappelijke taalmiddelen bieden sprekers houvast
in moer 4 blz 192 196 1996 234 moer 1996 5